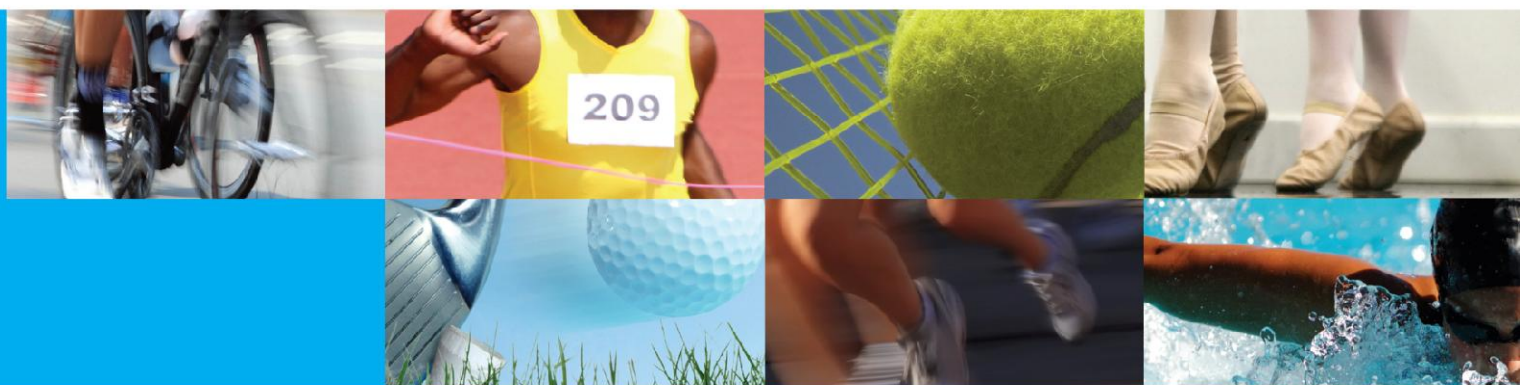

Verenigingsmonitor Haarlem 2012

David Romijn

Janine van Kalmthout

Verenigingsmonitor Haarlem 2012

In opdracht van de gemeente Haarlem

**David Romijn
Janine van Kalmthout**

© *Mulier Instituut*
Utrecht, oktober 2012

*Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 85445
3508 AK Utrecht*

*t 030-7210220
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Onderzoeksvraag/opdracht	5
1.2	Uitvoering en methode	6
1.3	Respons	6
1.4	Analyse en rapportage	7
2.	Staat van de vereniging	9
3.	Bereiken van specifieke doelgroepen	15
4.	Samenwerking	17
5.	Maatschappelijke verantwoordelijkheid	21
6.	Toekomst	25
7.	Resultaten en conclusie	31
7.1	Staat van de vereniging	31
7.2	Specifieke doelgroepen	31
7.3	Samenwerking	32
7.4	Maatschappelijke verantwoordelijkheid	32
7.5	Toekomst	32
7.6	Conclusie	33

1. Inleiding

De gemeente Haarlem heeft in 2008 zelf een Sportverenigingsmonitor uitgevoerd. In 2012 verrichtte het Mulier Instituut in opdracht van de gemeente een vervolgonderzoek, om bij de sportverenigingen de huidige stand van zaken en de ontwikkeling na vier jaar in beeld te brengen. Om die ontwikkeling bij de sportverenigingen te kunnen volgen, is het onderzoek uit 2008 zo zorgvuldig mogelijk gerepliceerd. Inmiddels zijn er ook nieuwe thema's binnen het Haarlemse verenigingsleven actueel geworden. Deze extra thema's zijn toegevoegd aan de monitor.

De gemeente besloot tot uitvoering van de verenigingsmonitor in 2008 en 2012 omdat zij sportverenigingen bij de maatschappelijke functie die ze vervullen zo goed mogelijk wil ondersteunen.

“Sport wordt ingezet als middel om een aanvullende bijdrage te leveren aan de sociaal-maatschappelijke cohesie en op beleidsterreinen als volksgezondheid, jeugd- en jongerenwerk en integratie.”

“Sportverenigingen zijn nog steeds de grootste aanbieders van breedtesport. De sportvereniging van nu wordt op allerlei manieren uitgedaagd een bijdrage te leveren aan de samenleving waarvan zij deel uitmaakt: als plek ter bevordering van de gezondheid, voor ontspanning en als ontmoetingspunt. Deze belangrijke functie dient ondersteund te worden.”

Bron: Haarlem Sport! Agenda voor de sport 2010-2014

Voorliggende rapportage beschrijft de stand van zaken op de diverse gebieden waarop de Haarlemse sportverenigingen een bijdrage leveren aan de samenleving.

1.1 Onderzoeksvraag/opdracht

Om de status quo en de ontwikkelingen bij de Haarlemse sportverenigingen in beeld te brengen hebben we gebruikgemaakt van de basismodule Lokale Verenigingsmonitor van het Mulier Instituut. Deze module is samengesteld op basis van de landelijke verenigingsmonitor. Ook in de meting uit 2008 zijn vraagstellingen gebruikt uit deze monitor, hetgeen vergelijking tussen 2008 en 2012 mogelijk maakt.

De basismodule van de Lokale Verenigingsmonitor van het Mulier Instituut vormt daarmee het uitgangspunt voor de lokale verenigingsmonitor Haarlem. De Haarlemse monitor is aangevuld met vragen uit het eerdere verenigingsonderzoek en met een blok vragen over actuele onderwerpen (o.a. maatschappelijke stages). Gebruik van vraagstellingen uit de landelijke verenigingsmonitor maakte overigens bovendien vergelijking met landelijke cijfers mogelijk.

1.2 Uitvoering en methode

De resultaten van de webenquête zijn geanalyseerd en worden gepresenteerd in een tabellenrapportage. De hoofdtekst geeft een korte beschrijving van de belangrijkste resultaten. Als voldoende sportverenigingen een vraag hebben beantwoord, splitsen we de resultaten uit naar een of twee verenigingskenmerken, zoals grootte, binnen-/buitensport, accommodatiebezit of type sport.

De cijfers in de tabellen en figuren zijn afkomstig uit drie bronnen:

1. Verenigingsmonitor Haarlem 2012 (n=80)
2. Verenigingsmonitor Haarlem 2008 (n=74)
3. Landelijke Verenigingsmonitor thema, 2011 (n=571)

Wanneer we van deze drie bronnen afwijken staat dit onder de tabel of figuur vermeld.

1.3 Respons

De gemeente Haarlem huisvest in 2012 202 sportverenigingen. Van deze verenigingen vulde 40 procent de vragenlijst in. De ingevulde exemplaren waren bijna allemaal bruikbaar voor analyse.

Tabel 1.1 Respons van verenigingen Verenigingsmonitor Haarlem

	Absoluut aantal	Percentage
Aantal benaderde verenigingen	202	100
Digitaal	183	91
Hardcopy	19	9
Respons	81	40
Bruikbare respons	80	40

Een analyse onder 80 verenigingen is goed uitvoerbaar, maar het is belangrijk om bij het lezen van de rapportage in het achterhoofd te houden dat meer dan de helft van de verenigingen niet deelnam aan het onderzoek. Om te achterhalen in hoeverre de meting representatief is voor alle Haarlemse verenigingen, hebben we de basiskkenmerken van de onderzoeksgroep vergeleken met die van de non-responsgroep. We constateerden dat in de Verenigingsmonitor de binnensport- en kleine verenigingen ondervertegenwoordigd zijn ten opzichte van de non-responsgroep (tabel 1.2).

Daarmee is de steekproef onvoldoende representatief om uitspraken te doen over de verenigingssport in Haarlem. De cijfers vormen een indicatie voor de stand van zaken bij de Haarlemse sportverenigingen.

Tabel 1.2 Samenstelling onderzoeksgroep, in procenten

	Responsgroep n=80	Non-responsgroep n=122
Binnensportverenigingen	52	69
Kleine verenigingen (<100 leden)	28	38

Er zijn verschillen tussen de responsgroepen in 2008 en 2012. In 2008 zijn onder meer de hengelsport (1 vereniging met 5.900 leden) en de ‘Stichting Onderhoud en Exploitatie Clubhuis D.S.S. en Kennemerland’ (2.200 leden) meegenomen. Dergelijke respondenten lieten we bij analyse van het onderzoek van 2012 buiten beschouwing, omdat zij door hun uitschieters in ledentallen het beeld van de Haarlemse sportvereniging sterk beïnvloeden. Bij de analyse van de absolute ledentallen vergelijken we de resultaten van 2012 niet met die van 2008. Wanneer we de hengelsport buiten beschouwing laten, zijn de gemiddelde ledentallen van Haarlemse verenigingen beter vergelijkbaar (tabel 1.3).

Wat betreft de verenigingsgrootte en de verhouding binnen/buitensport is de opbouw van het responsbestand van 2012 nagenoeg vergelijkbaar met dat van 2008 (tabel 1.3). Een vergelijkbaar aandeel van de verenigingen is klein (<100 leden) en ook grote verenigingen van 500 leden of meer komen in dezelfde mate voor.

Ook het percentage binnensportverenigingen is in beide jaargangen nagenoeg gelijk (tabel 1.4). Van de 74 verenigingen die in 2008 meededen, namen er in 2012 29 wederom deel aan de meting.

Tabel 1.3 Samenstelling onderzoeksgroep

	2008	2012
Gemiddelde grootte (aantal leden)	331	259
Gemiddelde grootte (aantal leden) excl. hengelsport en Stichting Onderhoud en Exploitatie	215	259
<100 leden	45	50
100 tot 500 leden	39	35
>500 leden	13	15
Percentage binnensport	57	52
Aantal verenigingen dat beide keren meedeed		29

1.4 Analyse en rapportage

Hoewel niet in alle gevallen de cijfers representatief zijn voor alle Haarlemse verenigingen, spreken we bij beschrijving van het algemene gemiddelde soms toch over ‘de Haarlemse vereniging’. Hierbij dient in ogenschouw genomen te worden dat het een indicatie betreft.

De verkregen resultaten zijn geanalyseerd en presenteren we in dit tabellenrapport. Bij de figuren en tabellen staat vermeld hoeveel verenigingen de betreffende vraag beantwoordden (bijv. n=40). De resultaten geven het beeld weer dat de verenigingsbestuurders zelf van hun verenigingen hebben. Hierin schuilt enige subjectiviteit, maar dat is inherent aan het laten invullen van vragenlijsten door één vertegenwoordiger van een vereniging.

Bij elke tabel of figuur zijn de responscijfers (n=) aangegeven. Echter, niet alle vragen zijn aan alle verenigingen voorgelegd, omdat niet alle vragen op elke club van toepassing zijn. Denk

bijvoorbeeld aan vragen over de kantine of accommodatieonderhoud. In die gevallen staan de uitzonderingen expliciet beschreven (basis =) in de tabelkop.

Staat er géén expliciete beschrijving van de responsgroep in de tabel- of figuurkop, dan omvat deze alle deelnemende verenigingen.

Daarnaast zijn er ook verenigingen die niet alle vragen hebben ingevuld die op hun situatie van toepassing waren. Dit vanwege privacy of omdat zij het antwoord niet wisten. Deze ‘missings’ hebben we niet expliciet aangegeven, maar zijn wel terug te zien in de responscijfers (n=) in de tabel of het figuur zelf.

Wanneer vergelijkingsgegevens (landelijk of 2008) niet beschikbaar zijn, geven we dit in de betreffende tabel aan met *.

In sommige figuren en tabellen tellen de percentages op tot 99 of 101 procent. Dit komt doordat we bij de weergave van percentages in figuren en tabellen hebben gekozen voor afronding tot gehele getallen.

In de toelichting bij de grafieken en tabellen beschrijven we significante verschillen tussen verenigingen. Verschillen op basis van de betreffende achtergrondkenmerken zijn significant, wanneer de gemeten verschillen dermate groot zijn, dat we op basis van de steekproefomvang niet meer kunnen spreken van uitkomsten op basis van toeval.

2. Staat van de vereniging

In Haarlem beschikt ruim de helft (58%) van de verenigingen over een eigen accommodatie (tabel 2.1). Met name de grotere verenigingen zijn vaak in het bezit van een eigen sportaccommodatie (82%).

Tabel 2.1 Bezit van eigen accommodatie en kantine, in procenten

	Totaal n=80	Klein (<100 leden) n=36	Grootte vereniging Middel (101 - 250 leden) n=22	Groot (>250 leden) n=22
Sportaccommodatie en kantine	41	19	45	73
Sportaccommodatie	17	27	9	9
Kantine	5	5	5	5
Geen van beiden	37	49	41	14

De gemiddelde Haarlemse vereniging heeft 280 leden. Een klein aantal (21) van hen is niet-sportend lid. Buitensportverenigingen hebben meer leden dan binnensportverenigingen (tabel 2.2).

Tabel 2.2 Gemiddeld aantal leden per vereniging (basis = verenigingen die dit konden beantwoorden)

	Totaal n=71	Type sport		Grootte vereniging		
		Binnensport n=38	Buitensport n=32	Klein n=35	Middel n=16	Groot n=20
Sportende leden	259	126	413	42	155	723
Niet-sportende leden	21	8	36	3	21	51
Totaal aantal	280	133	449	45	176	775

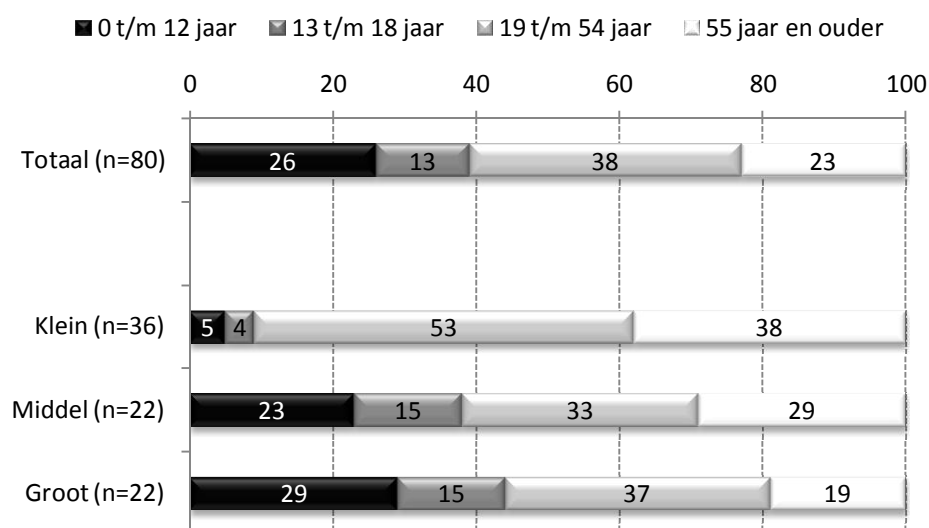
Bijna de helft (47%) van alle verenigingen meldt dat het ledental in het afgelopen jaar is toegenomen (tabel 2.3). Het aandeel van verenigingen waarbij het ledental is afgenomen ligt onder het landelijk gemiddelde (27% vs. 40%).

Tabel 2.3 Ontwikkeling ledental verenigingen, in procenten (basis = verenigingen die dit konden beantwoorden)

	Totaal n=71	Type sport		Grootte vereniging			Landelijk n=526
		Binnensport n=37	Buitensport n=32	Klein n=35	Middel n=16	Groot n=20	
Afgenomen	27	27	27	24	41	16	40
Gelijk gebleven	26	27	24	32	18	21	15
Toegenomen	47	46	49	43	41	63	46

De jeugd (t/m 12 jaar) vormt gemiddeld ruim een kwart (26%) van het ledenbestand (figuur 2.1). In de kleine verenigingen maakte de jongste jeugd niet meer dan 5 procent uit van het ledenbestand. Deze verenigingen kennen een oververtegenwoordiging van leden uit de 55-pluscategorie. Hetzelfde geldt voor de meeste biljart-, bridge- en andere denksportverenigingen. Het zijn sportverenigingen met van oudsher een ouder ledenbestand.

Figuur 2.1 Opbouw ledenbestand naar leeftijd, gemiddeld aandeel per vereniging in procenten

Het percentage verenigingen met een ledenstop is sinds 2008 verdubbeld (tabel 2.4). Dit aandeel ligt aanzienlijk hoger dan het landelijke gemiddelde. Het aandeel verenigingen met een wachtlijst is daarentegen niet toegenomen.

Tabel 2.4 Ledenstop en wachtlijst bij de vereniging, in procenten

	Totaal	Landelijk	2008
	n=80	n=516	n=74
Ledenstop	9	4	4
Wachtlijst	10	9	11

In de Haarlemse verenigingen nemen gemiddeld twee van de vijf leden aan competitie deel (tabel 2.5).

Tabel 2.5 Gemiddelde percentage van sportende leden dat deelneemt aan de formele of officiële competitie

Totaal	Type sport		Grootte vereniging			Landelijk	2008
	Binnensport	Buitensport	Klein	Middel	Groot		
n=76	n=44	n=32	n=31	n=21	n=21	n=516	n=74
41	33	49	29	49	51	48	*

Het gemiddelde aantal vrijwillige medewerkers per vereniging is in Haarlem relatief laag te noemen (27,5). Het landelijk gemiddelde ligt namelijk op 44. Voor betaalde medewerkers geldt dat het aantal in Haarlem vergelijkbaar is met de landelijke cijfers (4 versus 3).

Tabel 2.6 Gemiddeld aantal vrijwilligers en betaalde medewerkers per vereniging

	Totaal n=80	Grootte vereniging			Landelijk n=510
		Klein n=36	Middel n=22	Groot n=22	
Aantal vrijwilligers	28	7	30	59	44
Aantal betaalde medewerkers	4	0	2	10	3
Totaal aantal medewerkers	30	7	32	69	47

Over het algemeen is een ruime meerderheid (twee derde) van de respondenten positief over de accommodatie en financiën van de vereniging (zie tabel 2.7). Over participatie van specifieke doelgroepen oordeelt een kleiner aandeel positief. De opvallendste uitkomsten van de voorgelegde stellingen staan hieronder beschreven.

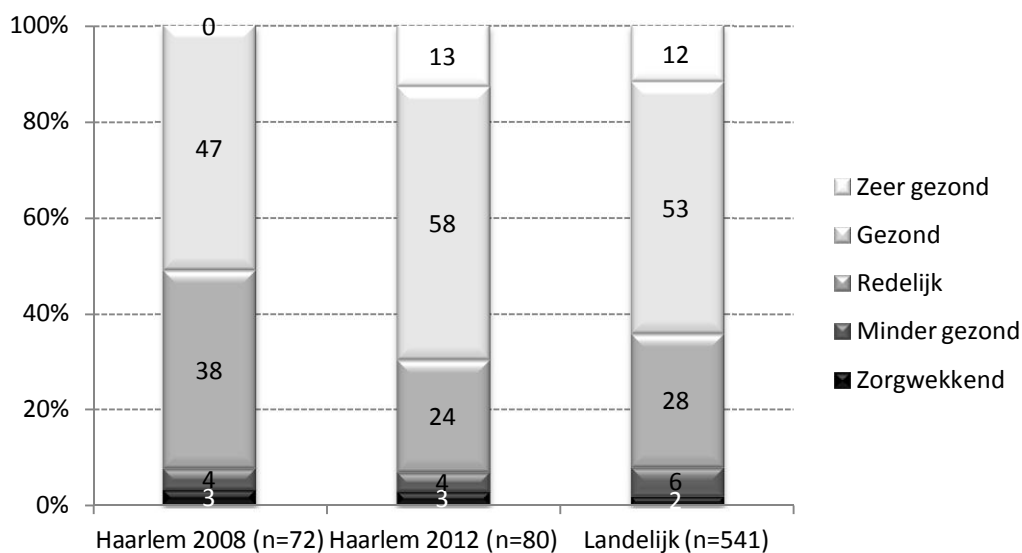
- Zowel bereikbaarheid van de sportaccommodatie als de toegankelijkheid ervan voor mensen met een beperking, is in de afgelopen vier jaar afgenomen in Haarlem. Alleen de kleinere verenigingen geven aan dat veiligheid en toegankelijkheid goed geregeld zijn, hoewel in iets mindere mate dan in 2008 (resp. 78% en 61%).
- Met name de buitensportverenigingen geven aan dat zij (met het aantal beschikbare uren) nog jaren vooruit kunnen in de huidige accommodatie (72%). De binnensport toont zich daarentegen vooral tevreden over de financiële afspraken en regelingen met betrekking tot de accommodatie (73%).
- Naarmate verenigingen groter zijn, menen zij minder vaak dat de eigen club een vereniging van vrijwilligers is en dat dit zo moet blijven (55%). Bijna vier op de vijf kleine verenigingen zijn deze mening wél toegedaan (78%).
- Met name de binnensportverenigingen zeggen ook specifieke doelgroepen (allochtonen, leden met een beperking, etc.) te trekken (34%). Er zijn geen specifieke takken van sport die hierop een uitzondering vormen.

Tabel 2.7 Stellingen met betrekking tot het functioneren van de verenigingen, percentage 'ja'

	Totaal n=80	Type sport		Grootte vereniging			Landelijk n=541	2008 n=72
		Binnensport n=39	Buitensport n=41	Klein n=36	Middel n=22	Groot n=22		
Accommodatie								
De accommodatie is goed en veilig bereikbaar	83	73	92	78	82	91	*	93
De accommodatie is eenvoudig toegankelijk voor mensen met een beperking	66	66	67	61	68	73	*	82
De accommodatie (veld/zaal/zwembad/clubhuis/kleedkamers enz.) is in goede staat.	64	61	67	67	55	68	64	*
Met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie op de huidige locatie kunnen we nog jaren vooruit.	61	51	72	61	68	55	60	*
Financiën								
Zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie en/of het clubhuis verlopen naar wens en zijn helder.	64	73	54	69	50	68	68	*
De vereniging heeft jaarlijks een positief financieel resultaat.	61	63	59	67	50	64	62	*
De vereniging heeft (zonder reserveringen aan te spreken) altijd ruimte binnen haar begroting voor onverwachte uitgaven (tegenvallers of leuke extraatjes).	53	49	56	61	32	59	55	*
Participatie								
Dit is een vereniging van vrijwilligers en dat moet zo blijven.	68	80	54	78	64	55	74	*
De opkomst bij trainingen, instuiven en toernooien en dergelijke is hoog.	53	54	51	42	45	77	*	*
Sportverenigingen zijn er om hun leden leuk te laten sporten en niet meer dan dat.	38	41	33	50	27	27	36	*
De vereniging weet ook specifieke groepen (allochtonen, minder validen enz.) goed te bereiken.	26	34	18	28	23	27	26	*

De Haarlemse verenigingen schatten hun financiële positie rooskleuriger in dan in 2008 (figuur 2.2). Ruim 70 procent (71%) van de Haarlemse verenigingen noemt de eigen club gezond tot zeer gezond. In 2008 rekende geen enkele vereniging zich tot de hoogste categorie, en beschreef slechts een krappe helft zichzelf als financieel gezond (47%). Net als in 2008 noemt 7 procent van de verenigingen de financiële positie minder gezond tot zorgwekkend is. Ten opzichte van het landelijke gemiddelde scoren de Haarlemse verenigingen in 2012 gemiddeld wat betreft de blik op hun financiën.

Figuur 2.2 Beschrijving financiële positie van de eigen vereniging, percentage verenigingen

3. Bereiken van specifieke doelgroepen

Het aandeel verenigingen met allochtone leden is toegenomen sinds 2008 (tabel 3.1). Vooral grote verenigingen hebben allochtone leden (91%). Ook de helft van alle kleine verenigingen heeft allochtone leden in de gelederen.

Tabel 3.1 Aanwezigheid allochtone leden in de vereniging

	Totaal	Grote vereniging			Landelijk	2008
		Klein	Middel	Groot		
	n=80	n=36	n=22	n=22	n=539	n=74
Allochtone leden (percentage verenigingen aanwezig)	69	54	73	91	62	52
Gemiddeld aantal per vereniging (indien aanwezig)	29	8	25	52	21	*

Sinds 2008 is het percentage verenigingen met leden die een beperking hebben nagenoeg gelijk gebleven (tabel 3.2). Dit percentage is nu vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde (56% vs. 52%).

Tabel 3.2 Leden met een beperking en/of chronische aandoening in de vereniging (basis = alle verenigingen die niet specifiek gericht zijn op deze doelgroep)

	Totaal	Grote vereniging			Landelijk	2008
		Klein	Middel	Groot		
	n=79	n=36	n=21	n=22	n=539	n=70
Leden met een beperking en/of een chronische aandoening?	56	56	43	68	52	59
Gemiddeld aantal leden met een handicap/beperking per vereniging (indien aanwezig)	6	3	7	13	*	*
Gemiddeld aantal leden met een chronische aandoening per vereniging (indien aanwezig)	9	4	13	15	*	*

Aanwezigheid van leden met een beperking of chronische aandoening betekent niet altijd dat er ook speciale trainingen zijn. Dit hangt mogelijk samen met het gemiddeld aantal leden met een handicap. In 2008 was dit bij een op de vijf verenigingen met leden met een beperking het geval (21%) het geval. Geen van de verenigingen geeft aan een aparte groep te willen starten voor deze doelgroep. In 2012 antwoordt 16 procent dat er speciale trainingen zijn voor leden met een beperking. Op een dergelijke kleine steekproef is dit verschil verwaarloosbaar.

Tabel 3.3 Aanwezigheid speciale trainingen voor deze doelgroep (beperking en/of chronische aandoening), in procenten

	Totaal	Type sport		Grote vereniging			2008
		Binnensport	Buitensport	Klein	Middel	Groot	
	n=45	n=27	n=18	n=20	n=14	n=11	n=41
Nee	84	89	78	100	86	55	*
Nee, maar in de toekomst wil de vereniging een aparte groep voor deze doelgroep opstarten	0	0	0	0	0	0	*
Ja;	16	11	22	0	14	45	21

Toelichting tabel 3.3**Speciaal aanbod, namelijk;**

- Onze organisatie is er voor mensen met een verstandelijke beperking.
- Eén keer per week onder begeleiding
- G-team
- Fit-training senioren
- Via smash
- We hebben hier een tennisclub spelen die zich hierop toelegt.
- gehandicapten-atletiek

Vrijwel alle verenigingen hebben 50-plussers (91%). Er is zelfs geen enkele grote vereniging zonder 50-plusleden (tabel 3.4). Speciaal aanbod voor deze groep is vooral bij grote verenigingen beschikbaar (55%). Kleine en middelgrote verenigingen hebben vrijwel geen speciaal aanbod.

Tabel 3.4 Aanwezigheid van 50plusleden in de vereniging, in procenten

	Totaal	Grootte vereniging		
	n=80	Klein n=36	Middel n=22	Groot n=22
Ja, zij nemen deel aan het reguliere aanbod	84	80	93	82
Ja, er zijn speciale groepen voor 50-plussers	18	5	7	55
Nee	7	10	7	0
N.v.t., hebben geen leden van 50 jaar en ouder	2	5	0	0

NB indien 'ja', meerdere antwoorden mogelijk

Topsporters zijn er vooral binnen grote verenigingen (tabel 3.5). Meer dan de helft (55%) van de grote verenigingen zegt topsporters of topsporttalenten in het ledenbestand te hebben. Het aandeel Haarlemse verenigingen met topsporters of topsporttalenten is nagenoeg gelijk aan het landelijke cijfer. Opvallend is het hoge gemiddeld aantal topsporters in de binnensportverenigingen (21). Dit komt doordat één judovereniging 140 topsporters en/of topsporttalenten in de gelederen heeft. Wanneer we deze uitschieter niet meenemen, zijn er gemiddeld 9 topsporters en/of topsporttalenten per vereniging.

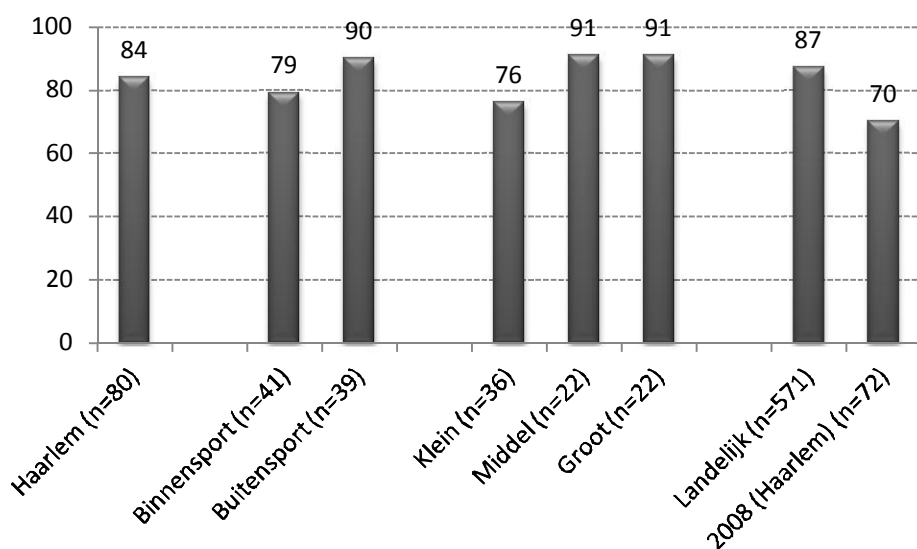
Tabel 3.5 Aanwezigheid van topsporters en topsporttalenten in de vereniging, in procenten

	Totaal	Type sport		Grootte vereniging			Landelijk
		Binnensport	Buitensport	Klein	Middel	Groot	
	n=80	n=41	n=39	n=36	n=22	n=22	n=515
Topsporters en/of topsporttalenten aanwezig	31	29	33	11	41	55	28
Gemiddeld aantal per vereniging (indien aanwezig)	14	21	8	9	22	10	*

4. Samenwerking

Meer Haarlemse sportverenigingen werken samen¹ met een of meer andere organisaties dan in 2008 (figuur 4.1). Momenteel werkt 84 procent van de verenigingen samen met een of meerdere organisaties, terwijl dit in 2008 70 procent was. Hiermee komt Haarlem in de buurt van het landelijke gemiddelde (87%). Het zijn vooral de kleinere en de binnensportverenigingen (resp. 76% en 79%) die nog achterblijven.

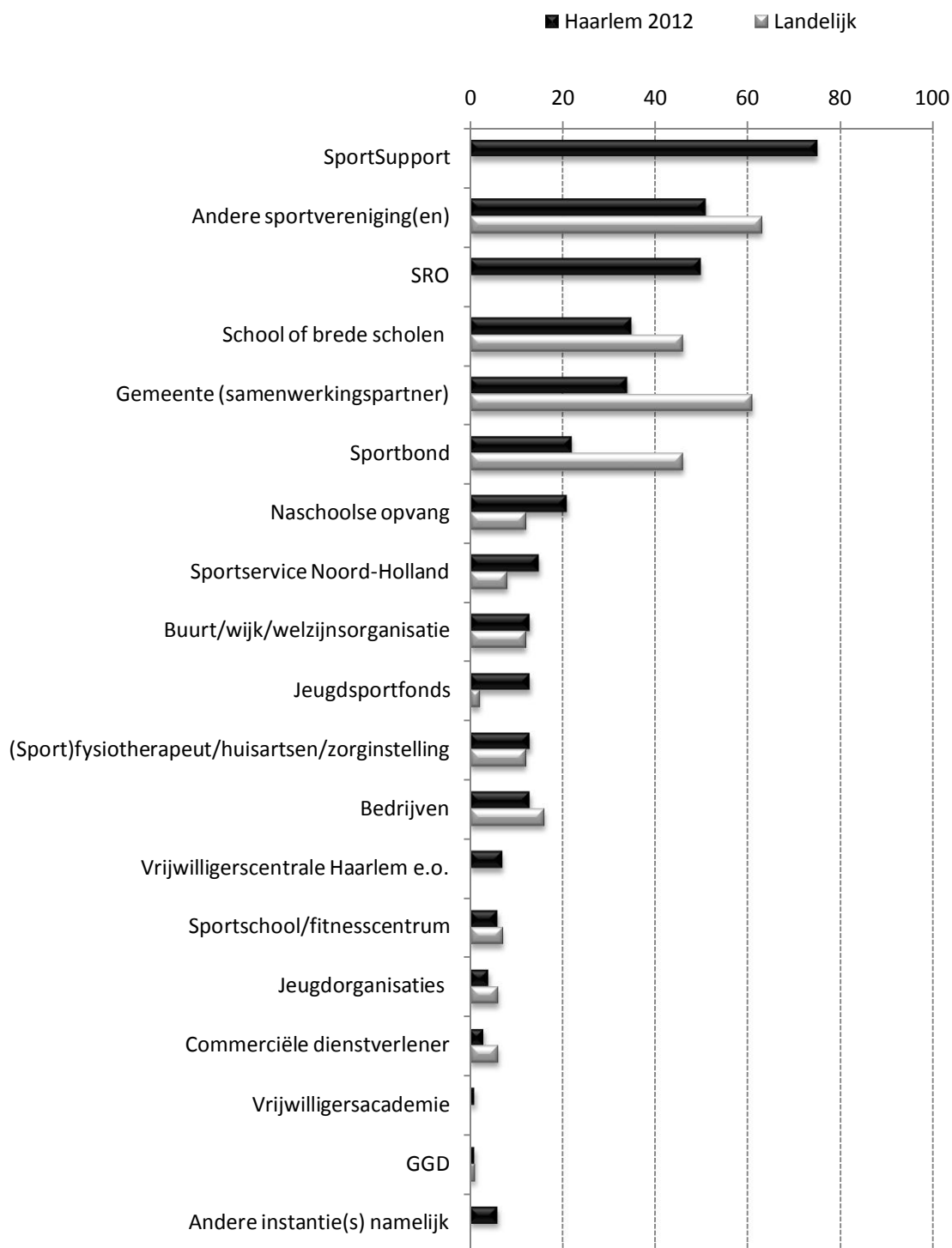
Figuur 4.1 Samenwerking met andere organisaties, percentage verenigingen dat met een of meerdere organisaties samenwerkt

De meest genoemde samenwerkingspartner van Haarlemse sportverenigingen is SportSupport (figuur 4.2). In 2008 noemde bijna de helft (48%) van de verenigingen deze samenwerkingspartner. Inmiddels is dit 75 procent. Haarlemse verenigingen zoeken relatief minder vaak samenwerking met andere sportverenigingen dan clubs elders in het land dat doen (51% versus 63%). Ten opzichte van het landelijke gemiddelde noemen de Haarlemse verenigingen relatief vaak het Jeugdsportfonds als partner (13% vs. 2%).

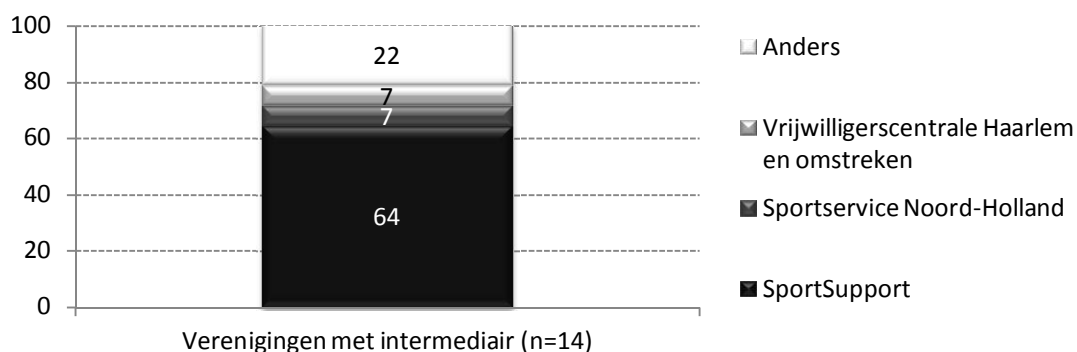
¹ We spreken van samenwerking als er sprake is van gezamenlijke acties/ activiteiten van twee of meer zelfstandig blijvende organisaties die elkaar aanvullen om gezamenlijke of wederzijds afhankelijke doelen te bereiken.

Figuur 4.2 Samenwerking met andere organisaties, percentage 'ja', (basis = verenigingen die aangeven met een of meerdere organisaties samen te werken)

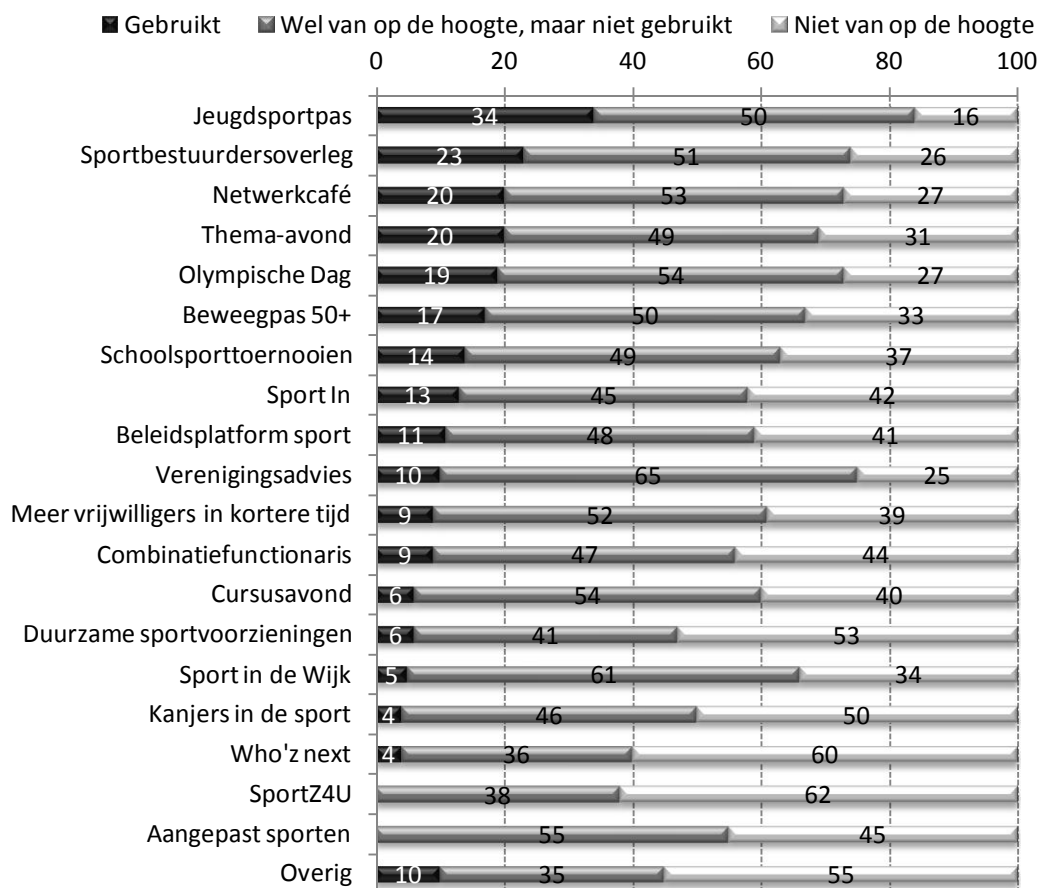
Veertien verenigingen in Haarlem zijn geven aan dat zij het afgelopen jaar een intermediair hebben ingezet bij maatschappelijke stages. In twee derde (64%) van de gevallen was dit SportSupport (figuur 4.3).

Figuur 4.3 Bij maatschappelijke stages werd samengewerkt met intermediair van deze organisatie, in procenten

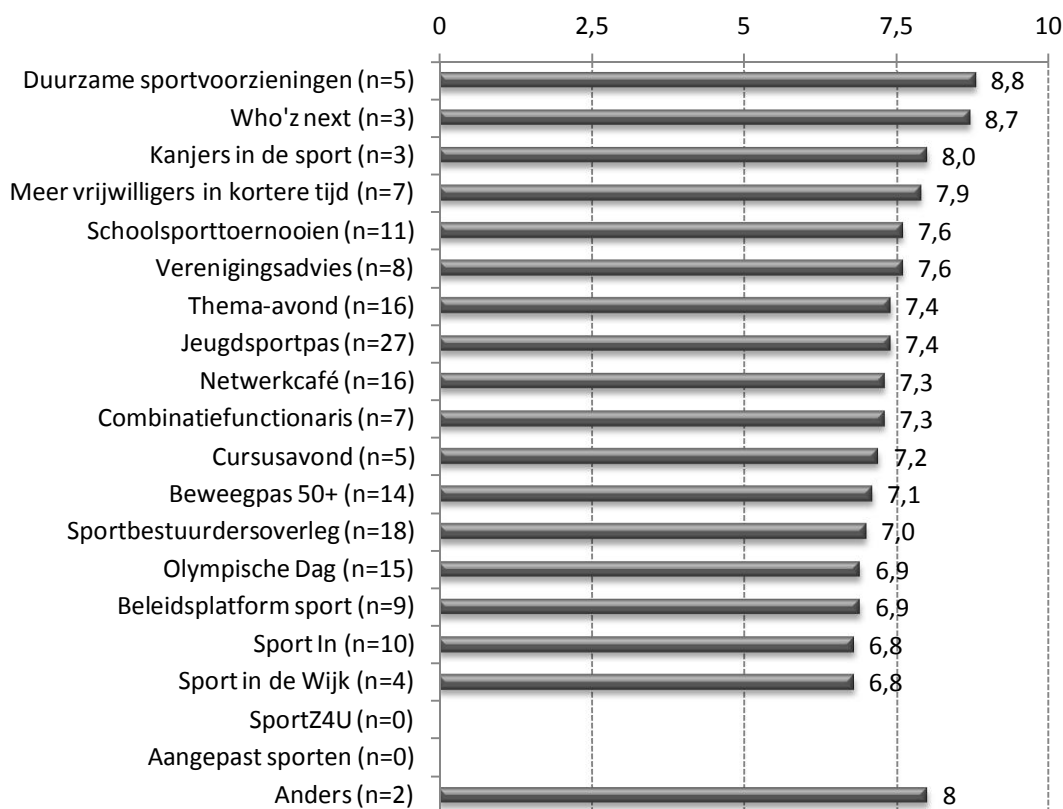
Het overgrote deel van de diensten van SportSupport is bekend bij meer dan de helft van de verenigingen. Voor veel diensten geldt dat de sportverenigingen er wel van op de hoogte zijn, maar er weinig gebruik van maken. Ook zijn er enkele diensten waar meer dan de helft van de verenigingen niet van op de hoogte is. Een ruime meerderheid van de verenigingen kent SportZ4U en Who's next niet.

Figuur 4.4 Gebruikte diensten van SportSupport, in procenten

De duurzame sportvoorzieningen en Who's next zijn relatief onbekend (figuur 4.4) maar krijgen de hoogste waarderingen van de weinige (resp. 5 en 3) verenigingen die ze gebruiken (figuur 4.5). Ook de overige diensten van SportSupport krijgen over het algemeen een goede tot ruim voldoende beoordeling.

Figuur 4.5 Gemiddeld gemiddelde cijfer van 1 (laag) t/m 10 (hoog) voor diensten van SportSupport

De SRO (Sport, Recreatie en Onderwijsvoorzieningen) is de maatschappelijke partner van *gemeentelijke organisaties* bij het beheren en exploiteren van sport-, onderwijs- en welzijnsvoorzieningen. De Haarlemse sportverenigingen beoordelen de klantgerichtheid van de SRO (tabel 4.1) met een 6,5. Het accommodatieonderhoud en -beheer door de SRO krijgt, met name van de verenigingen zonder eigen accommodatie, maar een krappe voldoende (5,7).

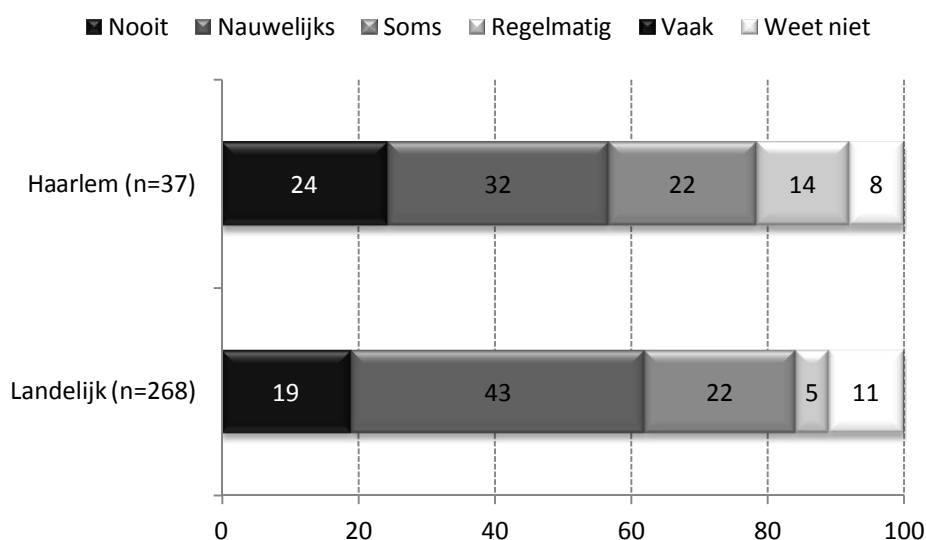
Tabel 4.1 Beoordeling SRO, gemiddelde cijfer van 1 (laag) t/m 10 (hoog), (basis = alle verenigingen die gebruik maakten van betreffende dienst)

	Totaal n=52	Accommodatie		Grootte vereniging		
		Eigen n=32	Geen eigen n=20	Klein n=20	Middel n=14	Groot n=18
De klantgerichtheid van SRO	6,5	6,4	6,7	7,1	6,2	6,1
Het onderhoud en het beheer van de accommodatie door SRO	6,3	6,6	5,7	6,3	6,1	6,5

5. Maatschappelijke verantwoordelijkheid

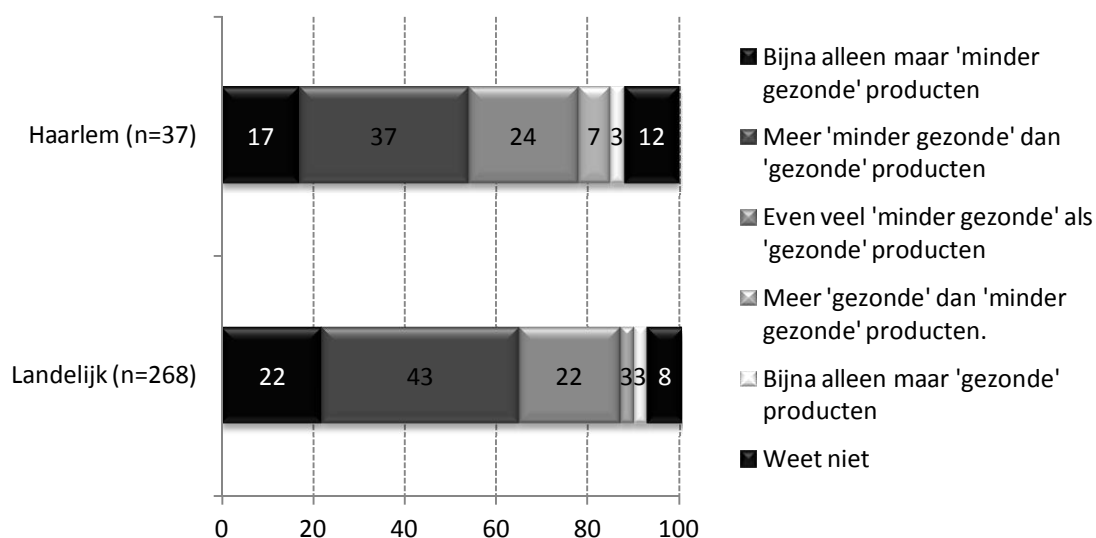
Er is bij een klein deel (14%) van de verenigingen in Haarlem regelmatig vraag naar gezonde(re) producten in de kantine (figuur 5.1). Landelijk bestaat die vraag in nog mindere mate (5%).

Figuur 5.1 Mate waarin vraag naar gezonde(re) producten in de kantine is, in procenten (basis = verenigingen met een eigen kantine)

In Haarlem ligt het aantal verenigingen met meer 'gezonde' dan 'minder gezonde' producten in de kantine relatief hoger dan landelijk (7% vs. 3%).

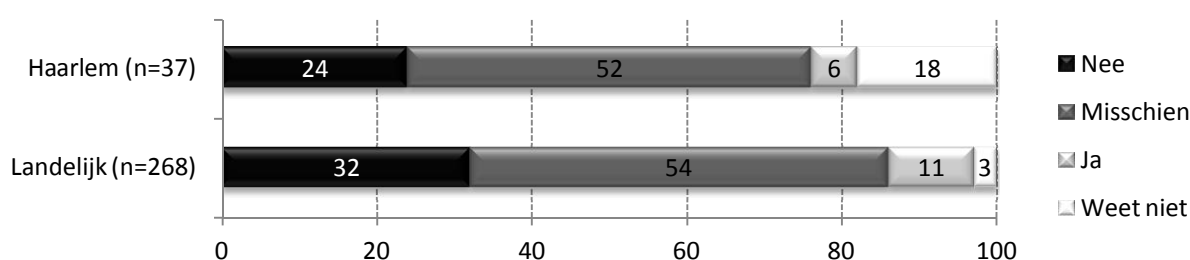
Figuur 5.2 Verhouding van het aanbod 'gezonde' en 'minder gezonde' producten in de kantine², in procenten (basis = verenigingen met een eigen kantine)

De wens om het aanbod in de kantine gezonder te maken leeft bij een heel klein groep (6%) van Haarlemse verenigingen (figuur 5.3). Een relatief groot gedeelte (18%) geeft aan 'het niet te weten'. Wat opvalt, is dat volgens veel respondenten een kantinebeleid niet van toepassing is; volgens hen bepaalt vooral de vraag het assortiment (toelichting 5.3).

Diverse verenigingen bieden geen gezonde consumpties aan, omdat er geen vraag naar is. Andere verenigingen voelen er niet voor, omdat hun assortiment zeer beperkt is, van soms alleen koffie, thee, frisdrank en/of bier.

Figuur 5.3 Wens om het aanbod in het de kantine 'gezonder' te maken, in procenten (basis = verenigingen met een eigen kantine)

Toelichting 5.3 Motivatie om het aanbod in de kantine [niet], [misschien] of [wel] 'gezonder' te maken.

Nee:

- Het is geen kantine, maar een bar. Gezonde of minder gezonde voeding is niet van toepassing. Het gaat alleen om (fris)dranken en bier.
- Omdat wij alleen maar koffie, thee en fris schenken met acht mensen die wijn of bier drinken.
- Er wordt weinig gebruik gemaakt van onze producten.
- We verkopen koffie, thee, frisdrank zoals AA en cola, speculaas en wat snoepsoorten.
- Ik denk niet dat er veel vraag naar is.
- We schenken alleen biologische koffie en thee, zonder daar geld voor te vragen.
- De omzet van onze kantine op jaarbasis is circa 2000 euro. Zeer laag dus.
- Er is geen vraag naar.
- Aanbod is vraaggestuurd en er is nauwelijks vraag naar gezondere producten.

Misschien:

- Kinderen kijken niet naar gezond en willen lekkers. Snoep in plaats van een appel. Patat in plaats van een boterham. Thuis wordt het min of meer opgelegd, op een sportvereniging mogen ze zich (laten) verwennen. Daarnaast: verse waren zijn beperkt houdbaar en bij geen verkoop zijn er kosten.
- Indien er door de leden om wordt gevraagd. Zo het nu is, is men tevreden.
- Dat hangt af van de wensen van de leden.
- Afhankelijk van de vraag.
- Wij zijn een sub van een omni-vereniging. En dus afhankelijk van de kantinecommissie en het Omni-bestuur.
- We hebben een kleine kantine en geen ruimte voor extra koelkasten of kasten.
- Het aanbieden van gezondere artikelen zal mijns inziens vaak duurder zijn en meer tijd vergen van het kantinepersoneel.
- Er worden soms als experiment gezonde broodjes aangeboden.
- Hangt af van de vrijwillige kantinemedewerkers.

Ja:

- Ja, echter als we iets gezonds toevoegen en het verkoopt niet, heeft het helaas weinig zin. We hebben het onder andere geprobeerd met mueslikoeken, pastagerechten, broodjes (echt) gezond.
- Kantine wordt niet veel gebruikt.

Weet niet:

- Wij gebruiken de kantine (clubhuis) meer voor koffie en thee tijdens vergaderingen en activiteiten dan dat er werkelijk veel wordt verkocht aan versnaperingen et cetera.

Bij ruim de helft (51%) van de verenigingen met een eigen kantine, is bijna al het personeel vertrouwd met de regels omtrent verantwoord alkoholschenken (tabel 5.1). Bij de buitensportclubs ligt dit percentage nog hoger (59%).

Tabel 5.1 Aandeel kantinemedewerkers dat de regels kan toepassen om verantwoord alcohol te schenken, in procenten (basis = verenigingen met een eigen kantine)

	Totaal n=37	Type sport	
		Binnensport n=10	Buitensport n=27
(Bijna) allemaal	51	30	59
Meer dan de helft	16	0	22
De helft	5	20	0
Minder dan de helft	8	10	7
(Bijna) geen enkele	11	10	11
Weet niet	8	30	0

Bij een derde (30%) van de verenigingen met jeugdleden is onbekend hoeveel jeugdleiders/coaches een cursus pedagogiek gevolgd hebben (tabel 5.2). Ook heeft bij 43 procent van de verenigingen minder dan de helft van de jeugdbegeleiders/coaches een pedagogiekcursus gedaan.

Tabel 5.2 Aandeel jeugdbegeleiders/coaches die een cursus pedagogiek gevolgd hebben, in procenten (basis = alle verenigingen met jeugdleden)

	Totaal n=47
(Bijna) allemaal	15
Meer dan de helft	6
De helft wel, de helft niet	6
Minder dan de helft	17
(Bijna) niemand	26
Weet niet	30

Bijna 30 procent is naar eigen zeggen voldoende op de hoogte van de mogelijkheden rond combinatiefuncties/sportbuurtcoaches (tabel 5.3). Onder de grotere verenigingen heeft meer dan de helft (55%) voldoende kennis over dit onderwerp. Bij kleinere en middelgrote verenigingen is dit aandeel echter minder dan een op de vijf (resp. 19% en 14%).

Bijna twee derde van de kleine verenigingen staat niet open voor maatschappelijke stages. In Haarlem in het afgelopen jaar relatief minder maatschappelijke stages plaats dan landelijk (18% vs. 33%). Daarnaast staan in Haarlem gemiddeld minder verenigingen open voor het idee dan in heel Nederland (43% vs. 56%).

Tabel 5.3 Combinatiefuncties/sportbuurtcoaches en maatschappelijke stagiairs in de vereniging, in procenten

	Totaal n=80	Grootte vereniging			Landelijk ^a n=539 ^b n=520	2008 n=73
		Klein n=36	Middel n=22	Groot n=22		
Mogelijkheden van combinatiefuncties/buurtsportcoaches?						
Niet op de hoogte van	55	64	64	32	40 ^a	40
Enigszins op de hoogte	18	17	23	14	33 ^a	29
Voldoende op de hoogte	28	19	14	55	27 ^a	32
Vereniging staat open voor maatschappelijke stages						
Ja, alleen voor leden	8	3	14	9	10 ^b	*
Ja, ook voor niet-leden	35	19	50	45	46 ^b	*
Nog niet, mogelijk in de toekomst	19	14	9	36	21 ^b	*
Nee	39	64	27	9	23 ^b	*
Maatschappelijke stagiairs						
Maatschappelijke stagiairs aanwezig in afgelopen jaar	18	3	36	23	33 ^b	*
Gemiddeld aantal (indien aanwezig)	3,1	4,0	3,0	3,2	4,3 ^b	*

Bijna één op de drie verenigingen (29%) beschikt over professionals en vrijwilligers die voldoende tot goed getraind zijn om huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren (tabel 5.4). Bij verenigingen zonder jeugdleden geldt dit voor 39 procent. De helft van de verenigingen (53%) weet met welke organisatie contact op te nemen bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Tabel 5.4 Huiselijk geweld en kindermishandeling, in procenten

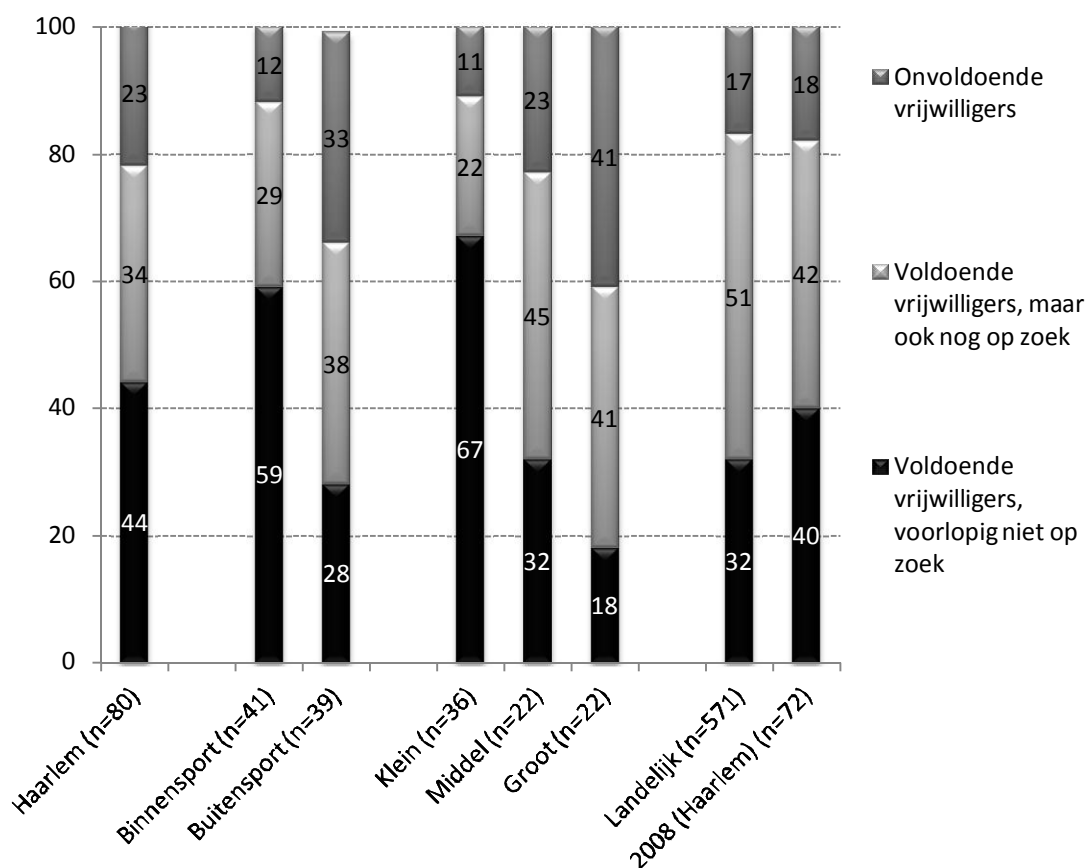
	Totaal n=80
Zijn uw professionals en vrijwilligers getraind om huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren?	
Goed	10
Voldoende	19
Matig	6
Onvoldoende	18
Niet	47
Weet u met welke organisatie u contact kunt opnemen als u een vermoeden heeft van kindermishandeling of huiselijk geweld?	
Ja	53
Nee	29
Misschien	18

6. Toekomst

Van alle verenigingen geeft 78 procent aan over voldoende vrijwilligers te beschikken. Hiervan is 44 procent niet op zoek naar meer vrijwilligers, en 34 procent wel. Vooral de kleinere (67%) en de binnensportverenigingen (59%) hebben voldoende vrijwilligers ter beschikking en zijn voorlopig niet op zoek naar meer hulp.

Tegelijkertijd is echter sinds 2008 ook het aandeel verenigingen met onvoldoende vrijwilligers met vijf procent gestegen (resp. 18% en 23%).

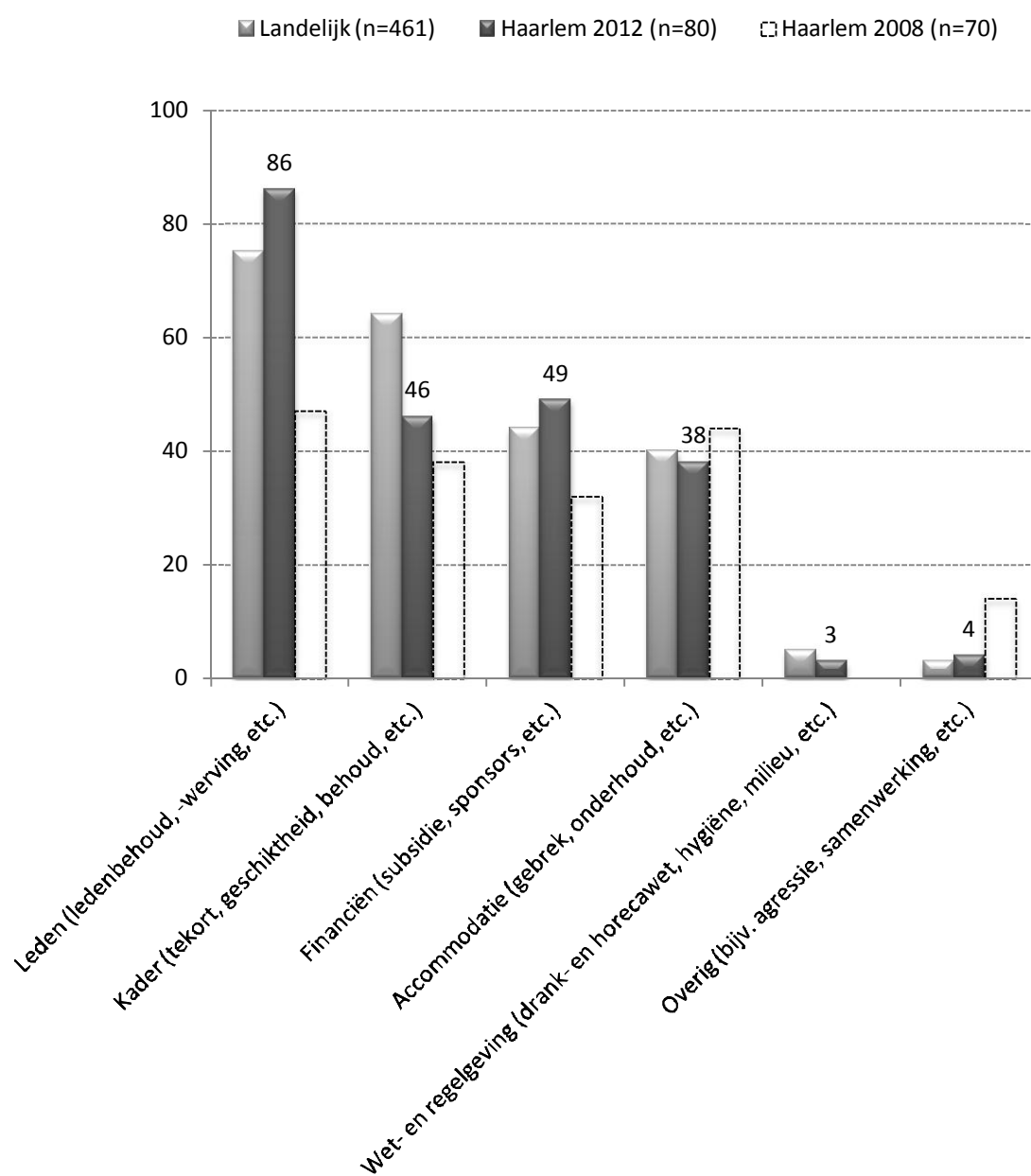
Figuur 6.1 Mate waarin de vereniging beschikt over voldoende vrijwilligers, in procenten

Tien verenigingen (13%) geven aan geen knelpunten te ervaren. In 2008 waren dit er 9 (13%). Bij de verenigingen die wél knelpunten zien, valt op dat die in 2012 bijna twee keer vaker voorkomen op het gebied van ledenwerving en -behoud dan vier jaar geleden (resp. 47% en 86%). Het kader is relatief gezien een veel kleiner probleem (46%). Ook op het gebied van financiën ervaren meer verenigingen knelpunten dan in 2008 (49% vs. 32%).

Verenigingen met knelpunten rondom accommodatie (beheer, onderhoud, etc.) kwamen in 2008 relatief veel voor (42%). Dat aandeel is gelijk gebleven (38%), maar wat opvalt is dat het knelpunt van de tweede naar de vierde plaats is gezakt.

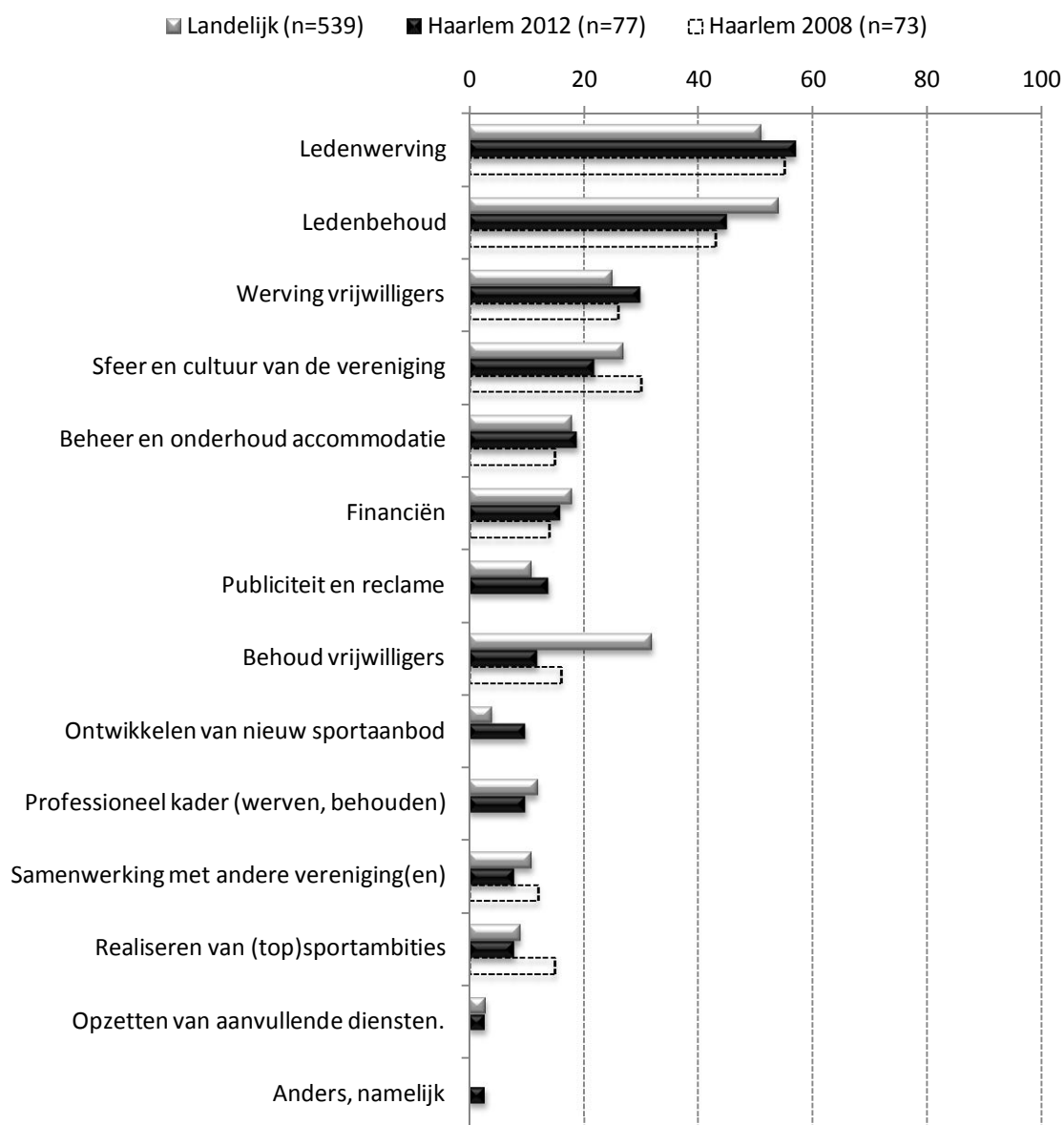
Figuur 6.2 Ervaren knelpunten onder verenigingen, in procenten

Na vorige figuur is het niet verrassend dat de speerpunten van de Haarlemse sportverenigingen voor de komende jaren vooral betrekking hebben op werving en behoud van leden (figuur 6.3).

Daarnaast valt op dat behoud van vrijwilligers weinig aandacht heeft van bestuur in vergelijking met de landelijke cijfers (12% vs. 32%). Waar echter in 2008 geen enkele aandacht was voor publiciteit en reclame, richt in 2012 een kleine groep verenigingsbestuurders (14%) zich wel degelijk op dit thema.

Figuur 6.3 Geformuleerde speerpunten voor het komende jaar, in procenten

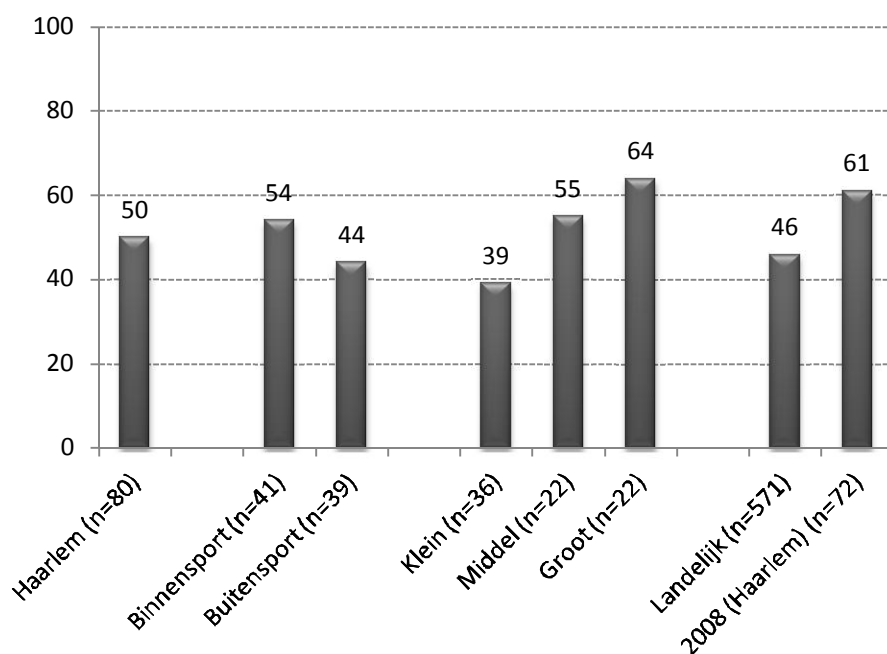
60 procent van de Haarlemse vereniging zou professionele ondersteuning wensen. Wederom leeft het thema 'ledenwerving' (46%) het meest (figuur 6.4).

Figuur 6.4 Gewenste professionele ondersteuning, in procenten (basis = verenigingen die ondersteuning wensen, n=48)

Minder dan in 2008 hebben verenigingen in Haarlem in de twee voorafgaande jaren beleidsplannen en doelstellingen op papier gezet (figuur 6.5). In 2008 was dit 61 procent, in 2012 precies de helft (50%). (Middel)grote verenigingen schrijven vaker beleidsplannen dan kleine.

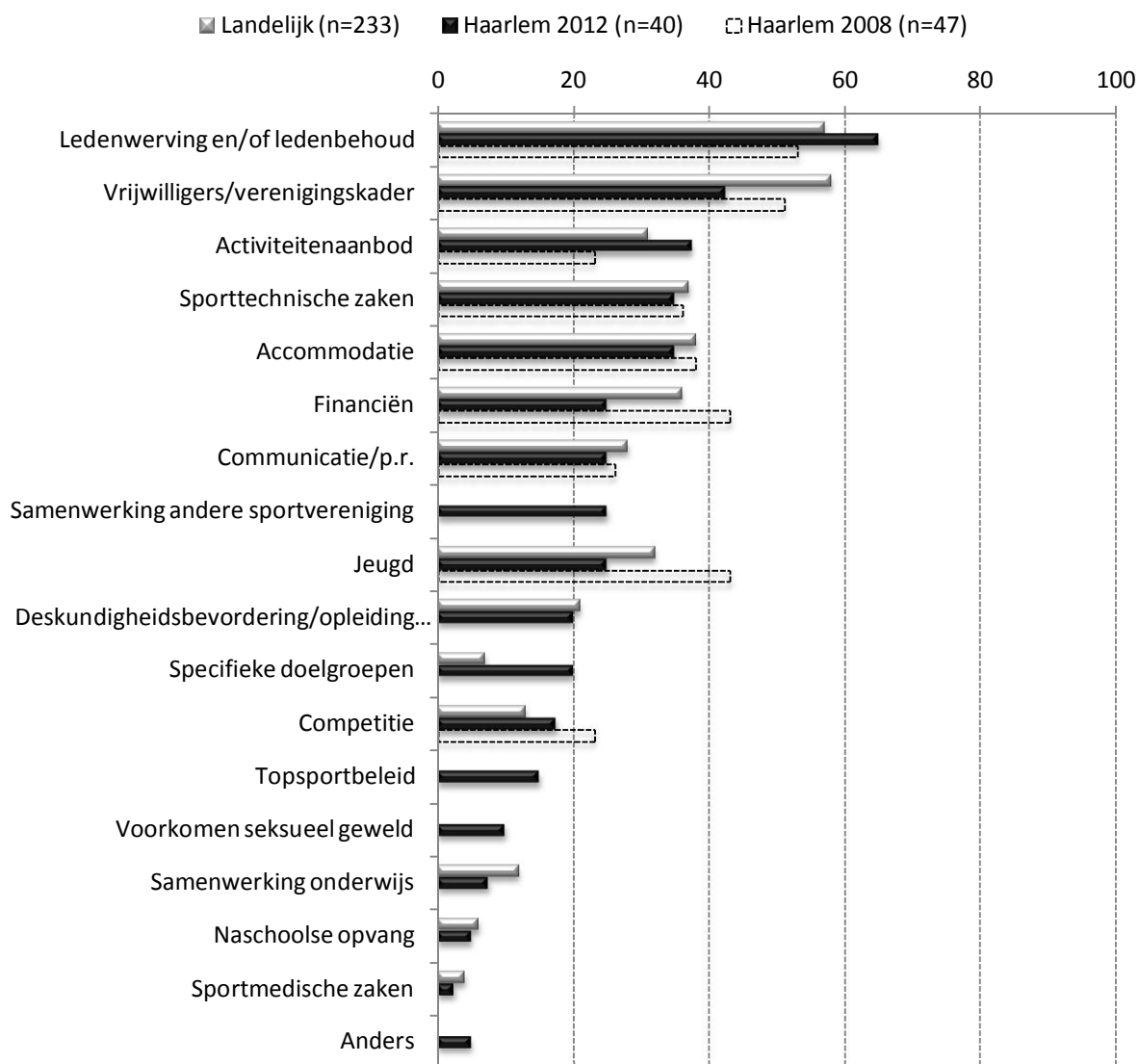
Figuur 6.5 Beleidsplannen en doelstellingen op papier gezet in de afgelopen twee jaar, in procenten

De onderwerpen waar de beleidsplannen betrekking op hebben, zijn het werven en behouden van leden (65%) en vrijwilligers/verenigingskader (43%). Het eerste onderwerp heeft nu meer dan in 2008 de aandacht (toen 53%), het tweede juist minder (toen 51%).

In vergelijking met landelijke cijfers en uitkomsten uit 2008 is er relatief weinig aandacht voor financiën (23%). Dit vloeit mogelijk voort uit de huidige sterke(re) financiële positie van de Haarlemse sportverenigingen, die we eerder beschreven.

Figuur 6.6 Onderwerpen waar beleidsplannen betrekking op hebben, in procenten (basis = alle verenigingen met beleidsplannen op papier)

7. Resultaten en conclusie

In voorliggend hoofdstuk geven we per onderdeel van de rapportage de belangrijkste resultaten weer. Iedere paragraaf wordt voorafgegaan door een citaat uit het gemeentelijk sportbeleid Haarlem. Deze citaten zijn afkomstig uit: *Haarlem Sport! Agenda voor de Sport 2010-2014*.

In 2012 namen 80 van de 202 Haarlemse sportverenigingen deel aan de Verenigingsmonitor. In deze groep zijn binnensport- en kleinere verenigingen ondervertegenwoordigd. Hierdoor zijn de bevindingen niet representatief voor alle Haarlemse verenigingen, maar gelden ze als een indicatie voor de staat van de sportverenigingen in Haarlem.

De responsgroep van 2012 is nagenoeg vergelijkbaar met die van de verenigingsmonitor uit 2008. Alleen de gemiddelde ledentallen zijn niet te vergelijken, omdat in 2008 enkele zeer grote verenigingen (o.a. de hengelsportvereniging) zijn meegenomen in de analyse. In 2012 zijn deze uitschieters buiten beschouwing gelaten.

Mede door de redelijke vergelijkbaarheid van de beide monitoren zijn de uitkomsten beleidsmatig interessant. Ze geven een goede indicatie voor de stand van zaken bij 'de' Haarlemse sportvereniging en de speerpunten van het gemeentelijke sportbeleid.

7.1 Staat van de vereniging

'Sportverenigingen zijn nog steeds de grootste aanbieders van breedtesport. De sportvereniging van nu wordt op allerlei manieren uitgedaagd een bijdrage te leveren aan de samenleving waarvan zij deel uitmaakt. Deze belangrijke functie dient ondersteund te worden.'

In Haarlem is bij minder verenigingen (27%) het ledental afgenomen dan landelijk het geval is (40%). Tegelijkertijd zijn er opvallend veel verenigingen met een ledenstop (9%). Zowel het huidige landelijke cijfer als het Haarlemse cijfer uit 2008 is slechts 4 procent.

Hoewel het aantal leden is afgenomen, gaat dit niet ten koste gegaan van de financiële positie van de verenigingen. Sterker nog, meer bestuurders omschrijven de financiële positie van hun vereniging als gezond dan in 2008. Ruim 70 procent van de verenigingen is financieel gezond (58%) tot zeer gezond (13%).

7.2 Specifieke doelgroepen

'Haarlem zet zich in voor goede sportaccommodaties en een sportaanbod voor iedereen.'

Twee derde van de verenigingen heeft allochtone leden in het ledenbestand. Dat is bijna 20 procent meer dan in 2008. Hoe groter de vereniging is, hoe vaker er allochtone leden zijn.

Meer dan de helft van de verenigingen (56%) heeft leden met een beperking en/of chronische aandoening. Bijna alle verenigingen (91%) tellen 50-plusleden. Er zijn zelfs geen grote verenigingen zonder.

7.3 Samenwerking

'Het samenbrengen van de verschillende vertegenwoordigers uit het werkveld, zoals verenigingen, scholen, wijkcentra, welzijnsorganisaties, kinderopvang en de commerciële sport, zal moeten worden gestimuleerd.'

Bijna alle verenigingen (84%) in Haarlem werken samen met een of meerdere andere organisaties. Dat is meer dan in 2008, toen ruim twee derde (70%) samenwerkte. Het zijn vooral de grotere verenigingen en de buitensportverenigingen die samenwerken met andere partijen.

De meest genoemde samenwerkingspartner is SportSupport. Het aandeel verenigingen dat met deze organisatie samenwerkt is in vergelijking met 2008 sterk toegenomen. Het overgrote deel van de SportSupport-producten is bij een (ruime) meerderheid van de verenigingen bekend. De meest gebruikte dienst is de Jeugdsportpas (34%).

7.4 Maatschappelijke verantwoordelijkheid

'De verenigingen dienen als plek ter bevordering van de gezondheid, voor ontspanning en als ontmoetingspunt.'

Volgens de respondenten is er niet tot nauwelijks vraag naar gezonde(re) producten in de sportkantine. Bij 14 procent leeft die wens regelmatig. Daarmee is de relatieve vraag in Haarlem naar gezonde versnaperingen toch groter dan in de rest van het land (5%). Meer dan de helft (54%) van de verenigingen met een eigen kantine heeft meer 'minder gezonde producten' in het assortiment dan 'meer gezonde producten'.

Minder dan de helft (46%) van alle verenigingen is (enigszins) op de hoogte van de mogelijkheden van combinatiefuncties/buurtsportcoaches.

In het afgelopen jaar zijn er bij ongeveer een op de vijf Haarlemse verenigingen (18%) maatschappelijke stagiairs aanwezig geweest. Dit aandeel is aanzienlijk lager dan het landelijke cijfer (33%). Dit lijkt een gevolg van het feit dat meer dan de helft (58%) van de verenigingen zegt (nog) niet open te staan voor maatschappelijke stages. In Nederland is dat 44 procent.

7.5 Toekomst

'Het samenbrengen van de verschillende vertegenwoordigers uit het werkveld, zoals verenigingen, scholen, wijkcentra, welzijnsorganisaties, kinderopvang en de commerciële sport, zal moeten worden gestimuleerd. De focus dient hierbij vooral te liggen op vitalisering van de sportverenigingen en de stimulering van de breedtesport.'

Relatief veel Haarlemse verenigingen beschikken naar eigen zeggen over voldoende vrijwilligers (44%). Dit was in 2008 al zo (40%). Het landelijke gemiddelde is 32 procent. Vooral de kleine verenigingen (67%) en de binnensportverenigingen (59%) klagen niet over de animo van vrijwilligers.

De verenigingen zien ledenwerving en -behoud als voornaamste knelpunt. Dit percentage is inmiddels hoger (86%) dan het landelijke gemiddelde (75%) en bijna verdubbeld ten opzichte

van 2008 (46%). Het is niet verrassend dat circa de helft van de verenigingen voor komend jaar beleidsspeerpunten heeft geformuleerd met betrekking tot ledenwerving en -behoud.

Bij de helft van de verenigingen staan er recente beleidsplannen en doelstellingen (maximaal 2 jaar oud) op papier. Dat is iets minder dan in 2008 (61%), maar nog altijd meer dan het landelijke cijfer (46%). Het belangrijkste thema van deze beleidsplannen betreft ledenwerving en/of -behoud. Financiën hebben in veel mindere mate de aandacht. Het aandeel van verenigingen dat financiële beleidslijnen uitschreef, is sinds 2008 bijna gehalveerd (van 42% naar 24%).

7.6 Conclusie

De twee opvallendste knelpunten voor sportverenigingen in Haarlem zijn de ‘leden’ en de ‘financiën’. Deze knelpunten vallen met name op doordat ze vaker genoemd worden in 2012 ten opzichte van 2008. In 2008 gaf 32 procent van de verenigingen aan financiële knelpunten te ervaren. In 2012 was dit 49 procent. Het verschil bij het thema leden was nog groter: van 47 procent in 2008 naar 86 procent in 2012.

Hoewel zij sinds 2008 veel vaker financiële knelpunten ervaren, schatten Haarlemse verenigingen hun financiële positie verrassend genoeg wel rooskleuriger in dan vier jaar geleden. Ruim zeventig procent (71%) van de Haarlemse verenigingen geeft aan dat vereniging financieel gezond tot zeer gezond is. Dat was in 2008 minder dan de helft (46%).

De ledenkwestie is voor de verenigingen wel concreet een probleem, dat zij dan ook beleidsmatig willen oppakken. Ledenwerving en -behoud zijn namelijk het meest voorkomende thema in de beleidsplannen en -speerpunten voor het komende jaar. Bijna de helft van de verenigingen wenst bovendien professionele ondersteuning bij de ledenproblematiek.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl